

सन २०१९-२० करीता इको टुरिझम (राज्य) (२४०६-२२९५) योजनेतर्गत श्री.क्षेत्र वाल्हा (भवानी माता परिसर) ता.पुरंदर, मौ.बनेश्वर (महादेव मंदिर), ता.भोर, जि.पुणे, मौ.जेजुरी (खंडोबा देवस्थान) ता.पुरंदर, जि.पुणे व किल्ले राजगड ता.वेल्हा, जि.पुणे या निसर्ग पर्यटन स्थळाच्या विकास कामांकरिता निधी वितरण करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग,
शासन निर्णय क्र.निसप-२०१९/प्र.क्र.२७२/फ-९
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- ३१ जूलै, २०१९

वाचा :-

- वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.अर्थसं-२०१९/प्र.क्र.९२/अर्थ-३, दि. ०८.०७.२०१९
- प्रधान मुख्य वनसरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र. कक्ष- १/पी/यो/चाबाप्र/प्र.क्र.४४/७०७/२०१९-२०, दिनांक २५.०७.२०१९
- व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर यांचे पत्र क्र. कक्ष-२/यो/श्री.क्षेत्र वाल्हा/१५७/१९-२०, दिनांक २३.०७.२०१९
- व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर यांचे पत्र क्र. कक्ष-२/यो/बनेश्वर/१६०/१९-२०, दिनांक २३.०७.२०१९
- व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर यांचे पत्र क्र. कक्ष-२/यो/जेजुरी/१६१/१९-२०, दिनांक २३.०७.२०१९
- व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर यांचे पत्र क्र. कक्ष-२/यो/राजगड/प्र.क्र.१३/१६२/१९-२०, दिनांक २३.०७.२०१९

प्रस्तावना :-

सन २०१९-२० राज्य योजनेअंतर्गत निसर्ग पर्यटन स्थळाचा विकास (२४०६-२२९५) या लेखाशिर्षातर्गत रूपये ५६००.०० लक्ष नियतव्यय मंजूर व अर्थसंकल्पीत असून त्यापैकी निसर्ग पर्यटनाकरिता रु.३०००.०० लक्ष इतका निधी मंजूर व अर्थसंकल्पीत करण्यात आला आहे.

वित्त विभागाच्या दिनांक ०८.०७.२०१९ रोजीच्या परिपत्रकान्वये वित्तीय वर्ष २०१९-२० च्या अर्थसंकल्पीय तरतूदींची मासिक निधी विवरणपत्रे अर्थसंकल्प अंदाज, वितरण व संनियंत्रण प्रणालीवर (BEAMS) प्रशासकीय विभागांकडून नोंदविण्यात आल्यानंतर सन २०१९-२० च्या प्रथम नऊ माहीकरीता (डिसेंबर,२०१९ अखेर) आवश्यक असणारा अनिवार्य व कार्यक्रमांतर्गत खर्चाचा अर्थसंकल्पीत निधी एकूण वार्षिक तरतूदीच्या ६० टक्केच्या मर्यादेत अर्थसंकल्पीय अंदाज नियंत्रण व संनियंत्रण प्रणालीद्वारे वितरीत करण्यास मान्यता प्रदान करण्यात आली आहे. त्याअनुषंगाने निसर्ग पर्यटनाकरीता रु.३०००.०० लक्षपैकी रु.१८००.०० लक्ष इतका निधी वितरित करण्यास मंजूरी देण्यात आली आहे.

सदर योजनेतर्गत आतापर्यंत विविध शासन निर्णयान्वये रु.१९१.८२४ लक्ष इतका निधी वितरीत करण्यात आला असून, रु.१६०८.१७६ लक्ष इतका निधी वितरीत करण्यासाठी शिल्लक आहे.

श्री.क्षेत्र वाल्हा (भवानी माता परिसर) ता.पुरंदर, जि.पुणे या निसर्ग पर्यटन स्थळांचा आराखडा दिनांक २०.०२.२०१८ ला झालेल्या महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन मंडळाच्या कार्यकारी समितीच्या सभेत सन २०१७-१८ ते २०२१-२२ या पाच वर्षासाठी मंजूर झालेला असून, आराखडयाची एकूण किंमत रु.५६०.८० लक्ष आहे. या निसर्ग पर्यटन स्थळाला सन २०१७-१८ मध्ये रु.३७.१८५ लक्ष, २०१८-१९ मध्ये रु.६३.७५ लक्ष असा एकूण रु.१००.९३५ लक्ष निधी वाटप करण्यात आलेला आहे.

मौ.बनेश्वर (महादेव मंदिर) ता.भोर, जि.पुणे या निसर्ग पर्यटन स्थळांचा आराखडा दिनांक ०१.०१.२०१६ ला झालेल्या महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन मंडळाच्या तज्ज्ञ समितीच्या सभेत सन २०१५-१६ ते २०१९-२० या पाच वर्षासाठी मंजूर झालेला असून, आराखडयाची एकूण किंमत रु.१६९.११ लक्ष आहे. तसेच सुधारीत आराखडा दिनांक २०.०२.२०१८ रोजी कार्यकारी समितीच्या सभेत सन २०१७-१८ ते २०१९-२० या चार वर्षासाठी मंजूर केलेला असून आराखडयाची एकूण किंमत रु.१७०.०० लक्ष आहे. या निसर्ग पर्यटन स्थळाला सन २०१५-१६ मध्ये रु.९१.४८ लक्ष, सन २०१६-१७ मध्ये रिक्त, २०१७-१८ मध्ये रु.२८.५० लक्ष व सन २०१८-१९ मध्ये रु.३१.२२ लक्ष असा एकूण रु.१५१.२०० लक्ष निधी वाटप करण्यात आलेला आहे.

मौ.जेजुरी (खंडोबा देवस्थान) ता.पुरंदर, जि.पुणे या निसर्ग पर्यटन स्थळांचा आराखडा दिनांक ३०.११.२०१५ ला झालेल्या महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन मंडळाच्या तज्ज्ञ समितीच्या सभेत सन २०१३-१४ ते २०१९-२० या सहा वर्षासाठी मंजूर झालेला असून, आराखडयाची एकूण किंमत रु.१०१०.३६ लक्ष आहे. या निसर्ग पर्यटन स्थळाला सन २०१५-१६ मध्ये रु.५१.०१ लक्ष, सन २०१६-१७ मध्ये रु.४५.३९ लक्ष, २०१७-१८ मध्ये रु.३६.८२ लक्ष व सन २०१८-१९ मध्ये रु.१९.०२ लक्ष असा एकूण रु.१५२.२४ लक्ष निधी वाटप करण्यात आलेला आहे.

किल्ले राजगड ता.वेल्हा, जि.पुणे या निसर्ग पर्यटन स्थळांचा आराखडा दिनांक २८.०२.२०१८ ला झालेल्या महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन मंडळाच्या कार्यकारी समितीच्या सभेत सन २०१७-१८ ते २०१९-२० या तीन वर्षासाठी मंजूर झालेला असून, आराखडयाची एकूण किंमत रु.८९६.१० लक्ष आहे. या निसर्ग पर्यटन स्थळाला सन २०१८-१९ मध्ये रु.३५.५१ लक्ष निधी वाटप करण्यात आलेला आहे.

सन २०१९-२० करीता श्री.क्षेत्र वाल्हा (भवानी माता परिसर) ता.पुरंदर रु.३६.२० लक्ष, मौ.बनेश्वर (महादेव मंदिर), ता.भोर, जि.पुणे रु.१७.५१ लक्ष, मौ.जेजुरी (खंडोबा देवस्थान) ता.पुरंदर, जि.पुणे रु.१६.६९ लक्ष व किल्ले राजगड ता.वेल्हा, जि.पुणे रु.६३.५४ लक्ष असा एकूण रु.१३३.९४ लक्षचा चालू बाब प्रस्ताव संदर्भ क्र.३, ४, ५ व ६ अन्वये व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर यांनी शिफारशीसह सादर केला आहे. सदर प्रस्ताव संदर्भ क्र.२ च्या पत्रान्वये प्रधान मुख्य वनसरंक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांनी प्रस्तावास शासन मंजूरी

प्रदान करून BDS द्वारे अनुदान उपलब्ध करून देण्याबाबत विनंती केली आहे. त्यानुसार सदर प्रस्तावातील कामासाठी अनुदान वितरीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय:-

प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यानी संदर्भ क्र.२ नुसार सादर केलेला प्रस्ताव व वित्त विभागाच्या संदर्भ क्र.१ येथील परिपत्रक विचारात घेता प्रस्तावातर्गत मागणी लक्षात घेऊन, मुख्य वनसंरक्षक (प्रा.) पुणे यांचे नियंत्रणातील खालील तक्त्यात दर्शविण्यात आलेल्या निसर्ग पर्यटन स्थळासाठी सन २०१९-२० करीता इको टुरिझम (राज्य) (२४०६-२२९५) या लेखाशिर्षा अंतर्गत सोबतच्या “प्रपत्र - अ” मध्ये नमुद केलेल्या कामाकरिता रु.१३३.९४ लक्ष इतका निधी वितरीत करण्यास मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे. :-

अ. क्र.	अमंलबजावणी अधिकारी/ नियंत्रक अधिकारी	निसर्ग पर्यटन स्थळाचे क्षेत्र	सन २०१९-२० करीता प्रस्तावित रक्कम (रु.लाखात)
१	मुख्य वनसंरक्षक (प्रा.) पुणे	श्री.क्षेत्र वाल्हा (भवानी माता परिसर) ता.पुरंदर	३६.२०
		मौ.बनेश्वर (महादेव मंदिर) ता.भोर, जि.पुणे	१७.५१
		मौ.जेजुरी (खंडोबा देवस्थान) ता.पुरंदर, जि.पुणे	१६.६९
		किल्ले राजगड ता.वेल्हा, जि.पुणे	६३.५४
एकुण :-			१३३.९४

उपरोक्त अनुदानाचा वापर करण्याच्या दृष्टीने इको टुरिझम (राज्य) (२४०६-२२९५) या लेखाशिर्षा अंतर्गत खालील अटी व शर्तीचे पालन करणे संबंधितावर बंधनकारक राहील.

- सदर निधीसाठी नियंत्रक अधिकारी म्हणून प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर हे राहील. त्यांच्याकडे हा निधी सुपूर्द करण्यात येत आहे. या योजनेतर्गत घ्यावयाच्या कामाची अंमलबजावणी कृती आराखडयाप्रमाणे, विहित कार्यपद्धतीनुसार आणि ठरविलेल्या मुदतीत करण्याबाबत दक्षता घ्यावी. याबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सूचना क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना घ्याव्यात आणि अंमलबजावणीबाबत वेळोवेळी आढावा घ्यावा. मंजूर निधीपेक्षा जास्त खर्च होणार नाही. याची नियंत्रक अधिकाऱ्यांनी दक्षता घ्यावी.
- उपरोक्त खर्च विहीत कार्यपद्धतीनुसार तसेच अर्थसंकल्प वितरण प्रणालीवर उपलब्ध मासिक निधी प्रवाहानुसार खर्च करण्यात यावा. यामध्ये कोणतीही वित्तीय अनियमितता होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.
- सदर तरतूद खर्च करतांना वित्त विभागाने वेळो वेळी घालून दिलेल्या अटी व शर्तीचे पालन करावे.
- संरथेने आर्थिक वर्ष २०१९-२० मध्ये मंजूर व वितरीत अनुदानाच्या मर्यादेत खर्च सिमित ठेवावा.

५. सदरहू मंजूर करण्यात आलेले अनुदान संबंधित कोषागारातून काढून घेतल्यानंतर काढण्यात आलेली रक्कम महालेखापाल कार्यालयातील लेख्यात त्याच शिर्षाखाली नोंदली गेली आहे किंवा नाही याची खात्री करून घ्यावी व त्याबाबतचे प्रमाणपत्र शासनास सादर करावे.
६. संस्थेने मागील वर्षाकरिता त्यांनी उपलब्ध करून दिलेल्या अनुदानाच्या विनियोगाबाबतचे प्रमाणपत्र शासनास तसेच महालेखापालांना तात्काळ सादर करावे. त्याचप्रमाणे, आता वितरित करण्यात येत असलेल्या अनुदानाचे तपशिलवार देयक व विनियोग प्रमाणपत्र देखिल (Utilization Certificate) महालेखापाल, लेखा परिक्षा, महाराष्ट्र-२ नागपूर व शासनाला तातडीने सादर करावे.
७. केंद्र शासन व राज्य शासनाचे निसर्ग पर्यटन धोरणाशी अनुकूल राहतील अशीच कामे कार्यान्वित करावी.
८. सदरहू कामे करतांना वन (संवर्धन) कायदा १९८०, भारतीय वन अधिनियम, १९२७, वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम १९७२ मधील तरतुदींचा भंग होणार नाही तसेच सर्वोच्च न्यायालय/उच्च न्यायालय/केंद्र शासनाच्या व्याघ्र संवर्धन प्राधिकरण यांनी दिलेल्या मार्गदर्शक सुचना/आदेशांची अवहेलना होणार नाही याची सुध्दा दक्षता घ्यावी.
९. मुख्य वनसंरक्षक (प्रा.) पुणे यांनी निसर्ग पर्यटन स्थळातील सदर कामांच्या अंदाजपत्रकांची पडताळणी मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांचेकडून करून घ्यावी.
१०. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर यांनी उपरोक्त अनुदानामधून केलेल्या खर्चाचे स्वतंत्र लेखे व पुस्तके तपासण्याचे अधिकार महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर यांना राहतील व त्याकरीता सदर संस्था त्यांना संपूर्ण सुविधा उपलब्ध करून देईल.
११. शासन निर्णय दिनांक ०१ डिसेंबर, २०१६ नियम पुस्तिकेत नमुद केल्यानुसार तसेच उद्योग उर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय दिनांक २४ ऑगस्ट, २०१७ मध्ये नमुद गव्हर्नमेंट ई-मार्केटप्लेस (GeM) पोर्टलची कार्यपद्धती नुसार निविदा प्रक्रियेत ई-निविदा प्रणालीचा वापर करावा.
१२. प्रस्तावित कामांमध्ये निसर्गपुरक असलेले साहित्याचा जास्तीत जास्त वापर करावा.
१३. प्रत्यक्ष खर्च करण्यापूर्वी विहीत पद्धतीचे पालन करावे व आवश्यकतेनुसार आहरण करावे.
१४. सदर खर्च वित्त विभागाच्या दिनांक ०८.०७.२०१९ चे परिपत्रकातील नमुद केलेल्या अटीची पूर्तता होईल, याची दक्षता घेण्यात यावी.
१५. सदर मंजूरीस शासन निर्णय क्रमांक एमएससी- २०१९/प्र.क्र.१७८/फ-५, दिनांक ३०.९.२०१९ च्या परिशिष्टात नमुद केलेल्या अटी व शर्ती बंधनकारक असतील.
१६. विविध ठिकाणी असलेल्या कामाची एकत्रित रक्कम रु.३.०० लाखापेक्षा जास्त असल्यास ई-निविदा कार्यप्रणाली वापरणे बंधनकारक राहील.

उपरोक्त खर्च मागणी क्रमांक सी-७, प्रधान शिर्ष २४०६, वनीकरण व वन्यजीवन, पंचवार्षिक योजनांतर्गत, राज्य योजनांतर्गत योजना, (०२) (०६) इको टुरिझम (राज्य) (२४०६-२२९५) या लेखाशिर्षाखाली सन २०१९-२० करिता उपलब्ध होणाऱ्या अनुदानातून भागविण्यात यावा.

सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या दिनांक ०८.०७.२०१९ च्या परिपत्रकान्वये तसेच वित्त विभागाच्या शासन निर्णय क्र.विअप्र/२०१३/प्र.क्र.३०/२०१३/विनिमय, भाग-२, दिनांक १७.४.२०१५ अन्वये विभागास प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारास अनुसरुन निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१०७३११४५३१६५०१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(सुजय दोडल)
सह सचिव (वने)
महसूल व वन विभाग

प्रत :-

१. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
२. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
३. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर
४. मुख्य वनसंरक्षक (प्रा.) पुणे
५. उपविभागीय वन अधिकारी, भोर
६. महालेखापाल-१/२ (लेखा परिक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / नागपूर.
७. सार्वजनिक बांधकाम विभाग (इमारत-३), मंत्रालय, मुंबई-३२.
८. वित्त विभाग, व्यय-१० कार्यासन, मंत्रालय, मुंबई-३२.
९. नियोजन विभाग (का-१४७५), मंत्रालय, मुंबई-३२.
१०. कार्यासन अधिकारी, फ-२/ब-१ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
११. कार्यासन फ-९, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.(निवडनस्ती)

“प्रपत्र - अ”

शासन निर्णय क्र.निसप-२०१९/प्र.क्र.२७२/फ-९, दिनांक ३१ जूलै, २०१९ सोबतचे प्रपत्र-अ

अ. क्र.	बाब निहाय कामे	सन २०१९-२० करीता प्रस्तावित रक्कम (रु.लाखात)
(अ) क्षेत्र वाल्हा (भवानी माता परिसर) ता.पुरंदर, जि.पुणे		
१	शिल्प बसविणे	२.९९
२	माती बंधारा	२.९७
३	चेकडॅम	२.८७
४	गँबीयन	२.९९
५	स्टोअरेज टॅक उभारणे	२.९९
६	हिरवळ तयार करणे	१०.००
७	शोभिवंत रोपे	५.००
८	माहिती फलक	२.९७
९	कचरा कुंडी	०.५६
१०	देखभाल व संरक्षण	१.७१
११	अर्काटेक चार्जेस ३.२७%	१.१५
	(अ) एकूण :-	३६.२०
(ब) मौ.बनेश्वर (महादेव मंदिर) ता.भोर, जि.पुणे		
१	पेक्हींग ब्लॉक रस्ता तयार करणे	२.९९
२	शौचालय व बाथरुम दुरुस्ती रेस्ट हाऊस जवळ	०.९५
३	मजुर कुटी-१ दुरुस्त करणे	२.९९
४	मजुर कुटी-२ दुरुस्त करणे	२.९८
५	मंदीराच्या बाजुला लाकडी पुल उभारणे	२.४५
६	नाना नानी पार्क जवळ लाकडी पुल उभारणे	२.३०
७	धबधब्याच्या बाजुला लाकडी पुल उभारणे	२.८५
	(ब) एकूण :-	१७.५१
(क) मौ.जेजुरी (खंडोबा देवस्थान) ता.पुरंदर, जि.पुणे		
१	संरक्षण देखभाल	१.१२
२	हिरवळ देखभाल, पाणी	५.०३
३	सिंचन व्यवस्था पाईप लाईन	२.५४
	(क) एकूण :-	१६.६९
(ड) किल्ले राजगड ता.वेल्हा, जि.पुणे		
१	माहिती फलक बसविणे	१.५०
२	कचरा कुंडी	१.५०
३	सेफटी किट पुरवठा	१.५०
४	प्रथमोपचार पेटी पुरवठा	०.१६

५	राजगड किल्याच्या गुंजवणे दरवाजाकडे रेलिंग	१७.१५
६	राजगड किल्याच्या चोर दरवाजाकडे रेलिंग	१४.९३
७	शौचालय युनिट पुरवठा	१५.००
८	तंबू पुरवठा	११.५५
९	माहिती फलक बसविणे	०.२५
	(ड) एकूण :-	६३.५४
	एकंदर एकूण (अ + ब + क + ड) :-	१३३.९४

*****